

УДК: 664.1-043.86(477)

О.С. Городецький, кандидат с.-г. наук, доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

Динаміка цукрової галузі в Україні

Викладено основні показники бурякоцукрового виробництва в Україні за період її незалежності (посівні площі, валовий збір, виробництво цукру, рівень споживання цукру на душу населення).

Описані світові тенденції розвитку цукрової галузі, перспективи формування цін на цукор та прогноз експортно-імпортного потенціалу цукру в Україні.

Ключові слова: продуктивність, площа посіву, валовий збір, виробництво цукру, споживання цукру, кількість цукрових заводів.

Україна досить довгий час була великим виробником цукру у світі. Однак за роки незалежності виробництво скоротилося в декілька разів. Найвищі показники продуктивності бурякоцукрового виробництва в Україні були зафіксовані в 1990 році. За роки незалежності України стан галузі погіршувався, що призвело до глибокої затяжної і системної кризи. Так у 1990 році буряком цукровим було засіяно 1605 тис. га, валовий збір коренеплодів сягав 44264 тис. т, а виробництво цукру склало 5388 тис. тон [1,2].

За 10 сезонів площі під цукровим буряком скоротились практично вдвічі. У 2010 році цукровим буряком по Україні було засіяно 502,86 тис. га площ. Станом на 2019 рік площі посівів культури скоротились до 218,8 тис. га [3].

Аналіз даних 2010 та 2019 років показав, що до ТОП-3 регіонів, де зафіксовано найбільше скорочення площ під культурою, потрапили господарства:

Полтавської області – 46,58 тис. га;

Тернопільської області – 37,53 тис. га;

Вінницької області – 32,2 тис. га.

Станом на 2021 рік посівні площі скоротилися до 210,8 тис. га, а валовий збір був на рівні 9759,0 тис. тон коренеплодів і виробництво цукру склало 1416,2 тис. т. [4].

Незважаючи на це, за даними Інституту аграрної економіки, Україна в ТОП-10 за обсягами вирощування буряка цукрового і виробництва цукру. Так, найбільші посівні площі буряка цукрового зосереджені в Франції, Польщі, Німеччині, Італії, Румунії, Чехії, Словаччині, Англії, Бельгії та Україні. Причому близько 80% усіх посівних площ та валового збору цукрових буряків припадає саме на ЄС.

На фоні цього споживання цукру в Україні з року в рік коливається. За даними Держстату, у 2019 р. ця цифра становила 28,8 кг на одну людину на рік (у 2018 р. — 29,8 кг/людину, у 2017 р. — 30,4 кг/людину). У 2020 р. у середньому за рік у міській місцевості споживання на одну особу складало 30

кг, а в сільській — 34,8 кг. Щодо світового споживання, то, за інформацією OECD-FAO Agricultural Outlook 2021-2030, найбільше цукру споживають у Малайзії (58,2 кг на одну особу на рік) і, згідно з прогнозами, на другому місці Бразилія (48,9 кг) і на третьому – Нова Зеландія (47 кг).

Щодо переробних потужностей, то із 192 цукрових заводів, що працювали в Україні в кінці ХХ-го століття, станом на 2006 рік працювало на неповну потужність лише 120, а в сезоні 2021 року працювало близько 29 цукрових заводів.

Згідно даних FAO, починаючи з 2016 року світові ціни на цукор демонстрували поступове зниження до лютого 2020 року. За вказаний період ціна на цукор на світовому ринку впала аж на 48%. Причиною цьому слугувала надлишкова пропозиція в комбінацією зі світовою тенденцією на здорове харчування зі зменшенням рівня споживання цукру. Подібна тенденція спостерігалася і в Україні. Однак починаючи з лютого 2020 року, ціни на цукор починають зростати. Низька ціна в попередні роки скоротила обсяги виробництва не лише в Україні, а в ряді країн-виробників [5].

Вироблений в Україні цукор йде на задоволення внутрішніх потреб та на експорт. І обидва ці канали реалізації в останні роки скоротилися. Відповідно до світової тенденції, що особливо характерно для розвинутих країн, в Україні також знижується споживання цукру.

У 2020 році було експортовано 151 тис. т цукру, що на 36% менше за аналогічний період минулого року. Основними країнами-імпортерами українського цукру були Туреччина (17%), Узбекистан (11%) та Таджикистан (8%). За перші 2 місяці 2021 року, український експорт цукру практично відсутній, так як зменшена пропозиція призвела до зростання цін та зацікавленості виробників реалізувати продукцію саме на внутрішньому ринку.

В останні роки Україна імпортувала мінімальну кількість цукру: на рівні 1-2 тис. тонн. Однак для уникнення дефіциту на внутрішньому ринку та стабілізації ціни Міністерство економіки розглядає варіант встановлення квоти на імпорт цукру-сирцю з цукрової тростини на рівні 260 тис. тон.

Зростання ціни на світовому ринку дає підстави сподіватися на відновлення обсягів виробництва цукру як для задоволення внутрішніх потреб, так і для відновлення експортних відвантажень відповідно до потреб світового ринку.

Бібліографія

1. Примак І.Д. та ін. Буряківництво. Київ.: Колоб'іг. – 2009. – 460 с.
2. Роїк М.В. Буряки. Київ.: «ХХІ вік» - РІА «Труд-Київ». – 2001. – 320 с.
3. Посівні площі основних сільськогосподарських культур <https://superagronom.com/blog/657-posivni-ploschi-osnovnih-silskogospodarskih-kultur-za-2010-2019-roki>.
4. Цукровий буряк 2022. Посівні площі. Переробні потужності. Залишки й експорт <https://latifundist.com/spetsproekt/964-tsukrovij-buryak-2022-posivni-ploshchi-pererobni-potuzhnosti-zalishki-j-eksport>.

5. Обсяги виробництва цукру в Україні за останні 5 років
<https://www.ucab.ua/ua/pres-sluzhba/novosti/obsyagi-virobnitstva-tsukru-v-ukraini-za-ostanni-5-rokiv-skorotilisya-vdvichi#>.